

Potovanje naših tovarišev iz Črne gore po Jugoslaviji

Večkrat je že bila na naših skupščinah naglašena potreba pravice učiteljstva do enkratne brezplačne vožnje po državi, ki naj bi se dovoljevala učiteljstvu med počitnicami. Ta naglašena potreba je bila tudi že večkrat sprejeta kot sklep naše banovinske in tudi glavne skupščine ter sporočena na odločujoča mesta. Toda s to svojo zahtevo doslej nismo uspeli. Pretekli teden smo pa imeli priliko ugotoviti, da se je to naše stremeljenje vendarle upoštevalo, kajti 40 našim tovarišem in tovarišicam iz mesta in sreza Peč v Črni gori je bilo odobreno 20 dnevno brezplačno potovanje po Jugoslaviji. Naglasiti je treba ob tej priliki razveseljivo dejstvo, da sta tako prosvetna oblast kakor tudi železniška uprava s tem konkretnim primerom pokazali polno razumevanje za našetokrat naglašeno načelo, da učitelj najlažje poučuje zemljepis tistih krajev, ki jih sam dobro pozna.

Naši črnogorski tovariši so pred kratkim naredili po iniciativi svojega nadzornika tov. Velička Jovanovića in v sporazumu s sreskim učiteljskim društvom pod predsedstvom tov. Rade Kastratovića prav z gornjim načelom utemeljeno prošnjo tako na prosvetno ministrstvo za dopust kakor tudi na generalno direkcijo državnih železnic za brezplačno vožnjo. Obe navedeni oblasti sta upoštevali utemeljitve v prošnji in je prosvetno ministrstvo dovolilo 20 dnevni dopust, a generalna direkcija državnih železnic je dala brezplačno na razpolago dva vagona II. razreda, ki služita izletnikom na njihovem potovanju tudi kot prenočišče.

Priznati je treba, da so to brezdvomno zelo ugodni pogoji za spoznavanje naše širne in lepe domovine. In prav ta konkretni primer naj služi v bodoče za dokaz, da se je, čeprav živimo v zelo težkih časih, vendarle upoštevala potreba, da učiteljstvo spozna vso domovino, in zato je bilo to brezplačno potovanje dovoljeno našim tovarišem iz Črne gore.

Ze 16. septembra se je odpravila pod vodstvom omenjenih dveh tovarišev skupina 40 učiteljic in učiteljev na pot. Na tem potova-

nju so si ogledali Kragujevac, Beograd, Novi Sad, Subotico, Borovo, Vukovar, Osijek, Be- lje in Čakovec, od koder so se odpeljali v Ma- ribor. Tam so jih sprejeli in pozdravili člani našega sreskega društva. Razkazali so jim tu- di znamenitosti mesta. Na poti po Sloveniji so se ustavili tudi v Celju. V Ljubljano so prispeli v četrtek popoldne. Ogledali so si Učiteljsko tiskarno in prostore sekcije JUU. Nato so si ogledali tudi nekaj ljubljanskih spomenikov. Drugi dan so šli na bežigradske poskusno šolo, a ves ostali del dneva so po- svetili ogledovanju ljubljanskih znamenitosti. Bili so v muzeju, na Gradu, v Narodni gale- riji i. dr. Ker so vsi ljubljanski tovariši za- posleni v šoli, sta jih vodila na tem potu upo- kojena tovariša Vinko Gregorič in Alojzij Potočnik.

Zvečer sta jim priredili sekciji JUU in ljubljansko učiteljsko društvo večerjo v ho- telu Bellevue. V imenu sekcije JUU in tudi v imenu ljubljanskega učiteljstva jih je po- zdravil in jim želel dobrodošlico predsednik sekcije tov. Metod Kumelj. Za pozdrave in tudi za gostoljubnost se je zahvalil vodja sku- pine tov. Veličko Jovanović. Po tej, sicer skromni večerji, se je razvil prav prijeten to- variški večer. Naši tovariši in tovarišice iz Črne gore so z velikim navdušenjem pripo- vedovali o krasotah Slovenije, hvalili lepo obdelana polja in lepoto mest, zlasti Ljub- ljane. Vse, kar so videli, jim je nad vse uga- jalo. Ta, res prisrčni in tovariški večer je do- kazal, da bi se prav s takimi skupinskimi brezplačnimi potovanji po državi učiteljstvo tudi med seboj bolje seznanilo in spoznalo, kar vse bi bilo le v korist šole in prosvete.

V soboto 28. t. m. so se naši gosti ode- ljali na Bled, kamor jih je spremljal tov. Gre- gorič. Ker so že bili v Sloveniji, so hoteli vi- deti tudi ta najlepši kraj naše domovine. Zve- čer so se vrnili v Ljubljano, a v nedeljo zju- traj so nadaljevali pot proti Sušaku in Splitu, od koder se vrnejo v Zagreb in odpotujejo preko Beograda, Niša in Skoplja, polni naj- lepših vtisov, nazaj v Peč.

Pogreb slovenske učiteljice Franje Konečnikove

Slovenj Gradec, 18. sept. 1940.

V zadnjem hipu, — da govorim resnico: eno in pol ure pred pogrebom tovarišice Fran- je Konečnikove smo zvedeli, da se bo tudi naša slovenjgraška deca priključila užalošče- nim svojem blage pokojnice in jo pospremila na njeni poslednji zemski poti.

Je bila pač učiteljica, pripadnica stanu, o katerem se govori premnogokrat, preveč- krat, ko se mu hoče lahkomišelnost kratiti nje- gov ugled, in premalo krat, — ko bi bilo tre- ba ne hvaliti, ampak le priznati življenjsko delo učiteljice... in počastiti njegov spomin...!

Razen njenih bližnjih sorodnikov ni tu nikdo vedel, da je pokojna tovarišica prišla v slovenjgraško bolnišnico iskat ljubelega zdravnika. Sicer je bila tukajšnja domačinka, a je vso svojo mladost posvetila slovenski deci selniški in kobanski tam onstran Po- horja in Drave in se je tako šele pred dvema letoma poslovila od svojih malčkov in se vr- nila uživati svoj mir pod okrilje pripriste in skromne slovenske kmetijske hiše v Trobljah, ki jo je tudi darovala selniškemu šolarčkom.

Le prav redko je prihajala v pol ure od- daljeno slovenjgraško mesto po opravih in so jo poznali tukaj menda edino njeni bivši

sošolci in sošolke, s katerimi je prav rada obujala daljnjše spomine. Razigrane in puhle družbe ni imela in ni iskala, rada je hodila sama!

Njen korak, četudi ženski, je bil odločen in samozavesten. In kadar sem jo videl, sem na njej občudoval ta njen svojski korak, ki se zelo razlikuje od stopicanja plašljivca, ko- racanja verižnika, narejene strumne hoje hi- navca, zastajoče hoje slabotneža in »salon- skega koraka« domišljavca.

Je razumljivo! Njeno 38 letno delo v učni sobi naše podeželske ljudske šole, ki ne do- naša cekinov in svetnega blaga, ampak ne- redko hude krivice, ki jih današnji čas, če- tudi se jih polagoma zave, nič rad ne poprav- lja, vse to ni modeliralo le njene notranjo- sti, ampak je tudi nujno ustvarilo njen po- nosni korak, ki edini sme nositi v življenjskih bojih prekaljeno dušo!!

Sicer pa je ljubi Bog človeško truplo tako modro ustvaril, da rana, ki mu jo je zadal so- »človek«, ne rabi pomoči tistega sočloveka, da zaceli, da se zopet zapre... In take rane se na našo srečo sicer počasi, a sigurno celijo... Če ne bi bilo tako, bi bilo Jobovo »zemljišče«

relativen, moj dragi, kakor je vse relativno na svetu!«

»No, prav!« se vdam, sežem v suknjič in privlečem na dan šop »Naših rodov«. »Tu so moji največji greh!«

»To so tvoji greh!« se začudi Peter in vprašujoče pogleda najprej Boga, potem pa zapleče svoje ostri oči vame. »Če se misliš pri- nas tudi igrati s svojim jezikom, kakor si se na zemlji, potem ti kar vnaprej povem, da boš slabo odrežal! Če so oni tam doli to mirno prenašali, je to njihova zadeva, mi tega ne bomo! Pognali te bomo čez prag, da boš zletel v vice ali pekel hitreje, kot si priščel sem gor.«

Peter bi bil še robantil in jaz bi se bil še tresel, da ni gospod Bog dvignil roke in velel: »Naj govori!«

Globoko sem se oddahnil in pokazal pr- vo številko lanskega »Našega roda«:

»Glejte, tu so se začeli moji greh! lanske- ga leta.«

Peter mi vzame knjižico, jo ogleduje z vseh strani in vpraša:

»Pa kaj je na tem pogrešnega? Opice, ki skačejo po vejah! Ali zato, ker so nage?«

»Ne, ker so nage, ampak ker so opice! Ko je list izšel, je završelo po vsej dolini šentflorjanski. Glejte ga, grešnika, natveziti nam hoče, da so te opice naši praprappred- niki...!«

»Pa kdo so tisti, ki so širili to vest po dolini šentflorjanski?« vpraša Peter.

»Moji in »Našega rodu« sodniki,« dem in pokažem naslednji zvezek. »To je drugi moj lanski največji greh. Troje otrok pred- stavlja jaslice. Deklica predstavlja Marijo z Jezuškom v naročju, ostala dva pa sta angel in pastir.«

Peter mi iztrga list iz rok in si ogleduje otroško sliko jaslic. Resni obraz se mu raz- jasni.

že davno premajhno...! (Jedro gornje misli sem povzel po nagrobnem govoru odposlanca selniških tovarišev, občine, otrok in staršev.)

Na nas učiteljih se pač že od nekdaj urednišče Zupaničev stih o življenjski ko- vačnici... in jeklo poje...!

...in zemlja jemlje, kar je njenega... Sveta zaščitnica Mislinjske doline — Ur- šlja gleda v svojem podnožju zevajoč grob, poleg pa vence, rože, duhovnika, ki priporoča tovarišico božjemu plačilu, lgručo žalujočih pokojničininih ožjih sorodnikov, ki pije iz grenke kupe ločitve... globoko presunjene zastopnike hvaljenih Selničanov, maloštevilne, a tužne njene znanke iz mladih let ter vse na- še slovenjgraške šolarke, ki se pod vodstvom svojih učiteljev in učiteljic klanjajo pokojni učiteljici oziroma tovarišici.

V kratkih, a prisrčnih besedah se poslav- lja od rajne gospod župnik starotrški Stefan Horvat, ki jo slavi kot vzgojiteljico — veliko dobrotnico naroda, kateremu je bilo njeno delo posvečeno.

Potem stopi k odprti jami skromen, a slo- vesno resen gospod — morda naslednik bla- gopokojnice na njenem bivšem službenem mestu oziroma njen dolgoletni stanovski tovariš?

Kratko omenja življenjsko pot umrle uč- teljice in povečuje njeno plodonosno delo, njeno požrtvovalnost in vedno pripravljenost, pomagati pomoči potrebnim. Spominja se raz- očaranj, ki so skoraj redno dobodra zastopa- na v culi poklicne usode slovenskega učitelja, učiteljice, a tudi njene čudovite in fanatične ljubezni, ki je vezala dolgoletno vzgojiteljico z njenimi malčki. Njena predanost vzvi- šenemu poklicu se ni zmanjševala, ampak na- sprotno stopnjevala skozi vseh 38 zim, po- mlad, poletij... Zato je in bo še dolgo uži- vala tudi tja preko groba vdano hvaležnost vseh Selničanov...

Redkokatero oko je suho...

Rož ji odposlanec sončne Selnice ne pri- naša, teh ji je nasula na gomilo v obilni meri njena rojstva vas... pa se govornik skloni in odvijta drhteča roka... in srca so slutila, da je bilo še premalo solz...

»Prinesel sem ti — blaga učiteljica — zemljice tam izpod kobanskih vrhov, zem- ljice naših sončnih selniških polj... tiste zem- ljice, ki si jo ljubila najsi je bila voljna, rahla, mehka ali trda, gručava, težka... da boš spala svoj dolgi sen v njej... tako želijo hvalježni Selničanje!«

Lepšega priznanja učitelj dobiti ne more! Naša srca se krčijo v stopnjujoči se ga- njenosti, v očeh nas skelijo solze.

In je žalni govornik odmotal zavitek in izvelkel prvo polno pest...

...To, prvo, ti pošiljajo potrjeni selniški otroci... to, drugo — hvalježni starši tvo- jih bivših varovancev... to — tvoji tova- riši s selniške šole... to — občinski od- bor... to — krajevni šolski odbor... to — tvoji selniški prijatelji in znanci... to — selniške organizacije Rdečega križa, Jadranske straže... to — »govorniku ni bilo mogoče dalje govoriti... bolečina mu je stisnila grlo, a njegova roka je še in še za- jemala... ne iz dragocene žare, iz bele papir- nate vrečice... in trosila na skromno, belo pobarvano rakev selniško zemljico...

Dragi in spoštovani izumitelji »izkoreni- njencev!« Škoda, da nisi bil navzoč...!!!

Povem vam, da sem zadnjič čutil tako bolečino v srcu pa solze v očih pred šestimi leti, ko sem kot »otrok« kakor skozi meglo gledal krsto in odprto gomilo svoje matere...

Bil sem že na mnogih »lepih« pogrebi, ko smo pokopavali daleč naokrog znanega in omiljenega človekoljuba, a toliko in takih solz, porojenih ne v očeh, ampak v srcih, naša Uršlja ne vidi zlepa!

»Kako prisrčno,« se obrne proti prestolu. »Glej, Gospod, koliko prisrčne vdanosti in pobožnosti je v obrazu otroka, ki predstavlja Marijo!«

Nenadoma pa se Petrov obraz zresni. Strogo me pogleda in njegov glas je kakor grom, ko izpregovori:

»Resnično, resnično je pregrešna tvoja duša, če vidi v tej lepi in pobožni sliki greh!«

»Saj ni moja duša tako gledala!« se zvi- jam. »To so ugotovili moji in »Našega rodu« sodniki. Pravijo, da bi otrok, ki predstavlja Marijo, ne smel kazati hlač. Da je to profa- nacija jaslic. Pa da sem Marijo nalašč tako oblekel. V resnici pa je bila Marijina slika nagrajena na neki mednarodni razstavi.«

»No, te tvoje šentflorjanske sodnike si bomo o priliki natančneje ogledali, godrnja Peter. »Kar dalje govori.«

»Tu je moj tretji greh v lanskem letu!« pokažem naslednji zvezek »Našega roda«. — »Deklica na gugalnici. To bi ne bilo nič hu- dega. Ali dekle kaže naga bedra!«

»Hm!« namrši Peter obrvi, vzame list v svoje roke in si ogleduje sliko. »Hm, neko- liko sem daljnoviden postal, pa ne vidim do- bro. Koliko let je staro dekle na gugalnici?«

»Štiri leta ji je bilo takrat!«

»Pa kako si prišel na to, da je greh, če kaže otrok naga bedra?« sili vame Peter.

»Tako so ugotovili moji in »Našega rodu« sodniki.«

»Hm,« se zamisli Peter in zmiguje z gla- vo. Potem pa vpraša:

»Koliko pa so stari ti sodniki? Nad pet- deset?«

»Nad in pod!«

»Hm,« zamrmra Peter. »Zaradi onih, ki so nad petdeset, se ne čudim. V tej dobi gle- dajo ljudje z grešnimi očmi na mladoletne. A oni pod petdeset — to je pa čudno! Ali so morda bolni?«

»Mislim, da so zdravi!«

Ko smo odhajali z božje njivice, nam je bilo, kakor da smo pozabili pobožati tisto belo kasto, tako pobožati, kakor »...mati spečega otroka, kakor sin svojo mrtvo ma- ter...«, kakor Ivan Cankar svoj dom...

Ponosni smo na tebe — draga naša bivša tovarišica — žal šele sedaj, ker te prej nismo poznali!

Res velike in dobre ljudi, ki niso živeli zastoj, vedno šele smrt odkrije... Slava Ti! In veste, dragi tovariši (ice), kdo je bil žalni govornik? Odgovor naj vam prav tiho zaupam: Žal — in hvala Bogu — ne učitelj, ki mu učitelj tudi še na tem mestu izreka iskreno in prav globoko zahvalo!

Tako je legla v jamo skromna slovenska učiteljica Franja Konečnikova, pripadnica stan- nu »izkoreninjencev...!«

Pa se mi zdi, da je gospod Oton prav nam na ljubo in v tolažbo vzel svinčnik in zapisal:

»Jaz sem globokih korenin, vem, da sem svoje zemlje sin...«, pa še naslov je ukrojil na milimeter točno po naši meri:

»Nekomu, ki mi je odrekel domovino...«

Kogar hoče Usoda pošteno udariti, komur je izredno naklonjena, tega pošlje na čudovito in blaženo pot slovenskega učitelja...!!!

Da, v gornjem stavku ni niti najmanjšega protislovja...!! R. I.

† Konečnik Franja

Matj priroda nudi zreli sad, saj že težko pričakuje dobe dolgega počitka. V času zore- nja je sel pravice peljal dušo upokojene uč- teljice Konečnik Franče, peljal v neskončno življenje. Neumorna in tiha delavka je našla svoj počitek. Luč sveta je zagledala pod tem- nimi gozdovi Pohorja l. 1879, v bližini Slove- njega Gradca. Kmetijska gruda ji je bila zibel- ka in nje zaveden rod je odločil njo, da po- sveti vse svoje življenjske sile svojemu na- rodu. Po dokončanem šolanju na ljubljanskem učiteljskem je nastopila prvo službeno mesto 1898, pri št. Janžu na Vinski gori. Od l. 1902. do 1936., ko je vstopila v zaslužni pokoj, je službovala v obmejni kobanski Selnici ob Dravi. Vse njeno delo in prosti čas sta bila posvečena naši meji, graditvi jeza, da ne uda- rijo tuje vode na domačo zemljo. Ne samo v šoli, povsod, kjer je bilo treba odločno po- prijeti delo, je bila vedno na razpolago. Vrši- la je malo in nevidno delo, ki ne žanje no- bene slave, a je vendar najtrdnjeje v zgradbi našega narodnega doma. Naša Franča je preživela svoj pokoj v Selnici, le umret je odšla v svoj rodni okoliš Slovenj Gradec. Na zadnji poti so jo spremljali Selničani in slo- venjgraška deca. Ob odprti jami q je po- vedal besede v slovo domačin Selničan gosp. Zunko Josip, ki ji je donesel tudi obmejno kobansko prst, da ji bo večni sen sladkejši. Počiva pod Veliko Kopo, ki gleda njen grob in ljubo Selnico, ona bo šepetala Tebi, da rod na meji vrši tvoje delo naprej!

Šolski radio

—r Torek 8. oktobra 1940. ob 14.15. Kako smo zaključili šolsko leto v Črni Rki; g. Mi- roslav Demšar.

Petek 11. oktobra 1940. ob 11. uri: Raz- voj slovenske glasbe; g. Stanko Prek. Raz- pored:

1. Kaj je glasba in kakšno vrednost ima.
2. Vzgojni moment dobre glasbe.
3. Pradomovina slovenske pesmi.
4. Posvetna in cerkvena glasba od Tru- barja do danes. Vmes primeri na ploščah.

—r V kmetijskem radiu bo v nedeljo 6. oktobra ob 17. uri: Gospodarska navodila in tržna poročila.

»Joj, joj,« se praska Peter po pleši. »No, pa kar nadaljuj!«

»Tu pa je prvi moj letošnji greh!« poka- žem na sliko letošnje prve številke »Našega roda«.

»To pa je tisti Levstik, orjunaš in libe- ralec in rusofil. Ta ni dobro zapisan pri nas. Alaha je začel častiti v zadnjem času. Am- pak o tem se bomo že z njim zmenili. Da bi pa ne smel v tvoj list, tega ne razumem. Ali je tako velik grešnik tudi drugače?«

»Napisal je mnogo lepega in olajšal s tem marsikomu ure bridkosti in trpljenja.«

»Pa zakaj misliš, da je ta slika tvoj greh?«

»Tako so ugotovili moji in »Našega rodu« sodniki!« odgovorim. »Oni že vedo, zakaj!«

»Hm, le nadaljuj!« veli Peter.

Pa privlečem na dan še zadnji svoj greh: drugo letošnje številko »Našega roda«.

»To je moj zadnji greh,« pravim in po- molim zvezek Petru. Ta si ogleda sliko in ob- raz se mu razjasni.

»Pa to je služabnik božji, dobričina Me- ško! Zakaj naj bi bila ta slika tega vernega služabnika božjega — greh?«

»Zato,« skesan sklonim glavo, »zato, ker je napisal nekaj strašnega. Le odpri, Peter, zvezek, pa boš videl. V spominu »Sveča« opi- suje, kako se je v mladosti trikrat zlagal. Po- misli, dekan je in tajni svetnik Njegove Sve- tosti, pa pove, da se je že kot otrok lagal. Kdor bo to prečital, si bo mislil: »Če je smel ta, zakaj bi jaz ne smel?« Vidiš, to ni vzgoj- no!«

Peter vzame očala, si jih natakne in pre- čita od prve do zadnje besede. Potem me po- gleda iznad očal:

»Poslušaj, ti grešnik! Povej po pravici: ali nas vlečeš, ali govoriš resno? Kdo ti je natvezil, da bi Meško tega ne smel pove- dati?«

»Moji in »Našega rodu« sodniki,« odgo- vorim in čakam sodbe.

Josip Ribičič:

Sem sanjal, da sem umrl

Včeraj me je zazibal sen v kaj čudne sanje. Sanjalo se mi je, da sem umrl. V hipu sem se znašel v nebesih pred božjim prestolom. Kako sem mogel preleteti tako hitro vso dolgo pot, to je skrivnost, katere ne bo- mo običajni zemljani nikoli ne znanstveno, ne drugače razjasnili. Morda sem zato tako hitro priščel v nebesa, ker sem ležal na Zalah v tisti kapelici, ki ima obliko kanonske krogle. Pa je končno ta dirka skozi ozračje in strato- sfero postranska stvar. Glavno je, da se je zgodilo, česar nismo pričakovali ne jaz, ne moji prijatelji, najmanj pa moji neprijatelji. Prišel sem v nebesa in stal, spokorni grešnik, pred božjim obličjem, kakor stoji obtožene- c pred najvišjim sodiščem. Ob božjem prestolu je stal sv. Peter, nebeški državni pravnik in zagovornik obnem. Ponižno sključen sem čakal, da mi začne naštevati, kaj vse sem za- krivil. A je izgledalo, da sta tudi ona dva čakala, zakaj Peter se je nestrpnost premikal in končno zagodrnjal:

»Kaj čakaš? Kar povej po vrsti vse, kar imaš na vesti. Tiste male grehe pa kar izpu- sti, samo tiste najhujše, recimo iz zadnjih dveh let, bomo nekoliko pretipali z vseh strani.«

»Kaj bi našteval, ko pa ste vsevedni tu gori,« se branim v tihem upanju, da bodo kaj pozabili.

»Vsevedni smo že,« odgovori Peter. »In tvoje grehe poznamo vse od prvega do zad- njega. A gre za to, da jih sam našteješ, po tem bomo spoznali, katerih grehov se zave- daš in katerih se ne. Če se greha zavešaš, pomeni, da si hotel grešiti. In resnično, povem ti, večji je mali greh, ki se ga zavešaš, kakor veliki, ki se ga ne zavešaš. Pojm greha je